

„A magyarországi nemzetiségek néprajza” legújabb köteteiről

2015-ben volt épp négy évtizede, hogy a Magyar Néprajzi Társaság elkezdte a hazai nemzetiségek etnográfiai termése döntően anyanyelven történő, sorozatként való kiadását. A 127 éves civil tudományos szervezet joggal lehet büszke a címben jelzett könyvfolyamra, hiszen közre adott kötetek száma már csaknem 140-re tehető, ami bizony egy kisebbfajta könyvtárat is kitesz. A művek megjelölt célja és feladata Eperjessy Ernő megfogalmazásában: „a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek sajátos, tradicionális kultúrájának a feltárása, tudományos értékű publikációja, hogy azok a jelenben és a jövőben is az anyanyelv, a kultúra megmaradásának, egyben újraalkotásának a forrásai lehessenek”. 2016-ban az eddig megjelent kötetek együttes száma már 138. Közülük német: 30, szlovák: 23, román: 16, délszláv (1993-ig): 10, horvát: 14, szerb: 7, szlovén: 6, cigány: 16, vegyes (bolgár, görög, lengyel, örmény, ruszin): 9, magyar válogatás: 7. A kötet sorozat főszerkesztője öt esztendőre Székely András Bertalan. A könyvek mindegyike az adott nemzetiség anyanyelvén íródik, kivétel a cigány, amely magyarul. Mindegyik írást, minden alsorozatok esetében angol (vagy kivételesen német) nyelvű összefoglaló követ. A néhány ezres lélekszámú közösségek tanulmányai együttes kötetben, anyanyelvükön és magyarul jelennek meg.

Beiträge zur Volkskunde der Ungarndeutschen

A német kötetet a kezdetektől napjainkig Karl Manherz/Manherz Károly professzor szerkeszti. A személye biztosíték arra, hogy a kiadványok mögött a Magyar Néprajzi Társaság mellett mindig ott legyen az ELTE BTK Germanisztikai Intézet is.

A legújabb, 274 oldalas könyv nyitó tanulmánya Diószegi György Antal tollából az *Adalékok a szepességi szász értelmiség és nemesség európai kapcsolatrendszeréhez a 17. században* címet viseli. A cipszer felmenőkkel rendelkező kutató a jelzett korban elterjedt tézislapok példáján vizsgálja a korszak nemesi és művészi kapcsolatrendszerét. Részletesen tárgyalja báró Koháry István tézislapját, amelyet a kassai Spillenberger János, bécsi udvari festő és műkincskereskedő készített. A dolgozat rávilágít a barokk korszak művészetének a világkép kialakításában játszott szerepére, valamint összefonódására a hatalmi és politikai viszonyokkal.

Ugyanitt Voigt Vilmos szintén cipszer témát dolgozott fel *Historia Ecclesia (...) tredecim oppidis Scepusii. Munyai Antal tanulmánya a szepességi lutheránusok történetéről* címmel. A folklorista egyetemi tanár egy 1830-ban megjelent mű alapján a protestáns vértanúk történetének irodalmát taglalja. Az ókortól a reformáció koráig olvashatunk áttekintést a katolikus nézetektől eltérő felfogásokról. Munyai Szepesolaszi lelképásztorként, majd eperjesi teológiai professzorként alapos ismerője volt a reformáció-ellenreformáció témakörének, a protestánsokat ért atrocitásoknak, Pázmány Péter munkásságának. Tényszerűen foglalkozott a szepességi városok elzalogosításával, város-, vallás- és iskolatörténetével, ezért érdemes a figyelmet ismét a művére irányítani.

Szilvia Hartmann-Bede nagy ívű írása a német dekoratív népművészet Délkelet-Dunántúlon témakörében, fő-

ként a völgyeségi ruhákkal és textíliákkal foglalkozik. Saját gyűjtései alapján elemzi a kézimunkák, a viseletek és hímzések szerepét. A népművészet – a dekoratív, használati funkciók mellett –, a kor gazdasági és társadalmi viszonyait is leképezi, nem egyszer világnézeti tartalmakat is hordoz. A tanulmány részletesen tárgyalja a kézimunka elsajátításának folyamatát, a felhasznált anyagokat és alkalmazott metódusokat, az egyes darabok nyelvjárási elnevezését. A tárgyról készített terjedelmes fotóanyag jó kiegészítője a leírtaknak.

Andrea Hetési dolgozata Nagyörzsöny népi táplálkozására irányítja a figyelmet. A vizsgált időszak az első világháború utáni évektől az 1960-ban bekövetkezett kollektivizálásig tart. A község történeti leírása után a szerző – a helyszínen készített interjúi alapján – a szántóföldek megművelésétől a kenyérsütésen, a disznóvágáson át, a zöldségtermesztésig és a szüretig mutatja be az önellátó parasztgazdaságot. A hétköznapi és ünnepi étkezési szokások számba vétele során kitér a levesekre, főételekre – azon belül a hús-, hal- és tésztafélékre –, valamint a süteményekre. Külön értékeként említhetjük az egyes munkafolyamatok és étkek nyelvjárási elnevezéseinek számba vételét.

Maria Theresia Lang-Magyar a kötet legterjedelmesebb tanulmányában Brennbergbánya temető kultúráját dolgozza fel. A bányásztelepülés rövid történeti és társadalmi ismertetését követően, részletesen taglalja és kategorizálja is az egyes síremlékek anyagát, formáját, motívumait, és feliratait. A temető a falut érintő kolektívrajvány és bányászserencsétlenség következményeinek is a hű tükre, amelyet az írásban közölt több száz sírfelirat és fénykép is jól szemléltet.

A mecseknádasdi bodnärmesterséget egy négytagú szerzőcsoport – István Schraub, István Frei, Elisabeth Dékány és Gabriella Sós – saját családi tapasztalatai alapján mutatja be. A baranyai településen évezredek

(!) hagyományú szakma egyes munkafolyamatait, a segítségétől a mesterré válásig vezető utat, a műhelyt, a szerszámokat ugyanúgy megismerhetjük, mint a mesterség művelőinek szakmaszeretétét és elismertségét a helyi társadalomban.

A német néprajzi kötetet *Márkus Éva* könyvismertetése zárja. A könyv lektora Voigt Vilmos volt, a műszaki szerkesztési munkálatait *Szabó János* látta el. A nyomdai kivitelezést a Komáromi Nyomda Kft. végezte.

Etnografija Hrvata u Mađarskoj

Az alorozat 15. kiadványát *Horváth Sándor / Šandor Horvat*, a Magyar Néprajzi Társaság nemzetiségi szakosztályvezetője szerkesztette, lektorálta. A néprajzos-muzeológus a *Magyarországi Horvátok Tudományos Intézetét* nyerte meg társkiadóul, amely együttműködés a jövőre nézve is reményt keltő.

A 127 oldalas könyv élén *Bárth Dániel* antropológiai tanulmányt közöl *Démonok, betegségek, barátok. Horvát ferences szellemiség és népi vallásosság a 18. századi Bácskában* címmel. Levéltári kutatásai nyomán olyan forráscsoport tárul elénk, amely révén a hajdani gondolkodásmód(ok) mélyrétegeibe nyerhetünk bepillantást. A vizsgálat alapját egy helytelen ördögűzés miatt lezajlott egyházi eljárás latin nyelvű anyaga képezte. Az eset Zombor ferences kolostorában történt, okául az ott szerzeteskedő „illír hitszónok”, *Rochus Szmendrovich* tevékenysége szolgált.

Ruža Begovac a *Dráva menti horvátok női haj- és fejviseletének alakulásáról* írt a XX. század első felére összpontosítva. E népcsoport viseletével és textilkulturájával gyakorlatilag eddig is csak a szerző foglalkozott. A hagyományos viselet elhagyása, a „kivetkőzés” az 1960-as években történt meg. Az addigi viszonylagos zárt közösségben élésnek köszönhetően a legtöbb archaikus vonást – úgy a szellemi, mint a tárgyi kultúra vonatkozásában – talán ők őrizték meg a hazai horvát csoportok közül.

Eva Mirjana Bošnjak tanulmánya a *Pécs környéki bosnyákok viseletéről, a szabás változásairól* szól. A férfi népviselet alakulásának nemcsak a textiltechnológiai, hanem kultúrtörténeti alakulását is feltárja a XIX. század utolsó évtizedeitől a múlt század derekáig. Az egyes háztartásokban végzett textilművesség magas színvonalon folyt e népcsoport körében, de utóbb felváltotta a mesterek, szabók általi készíttetés. Ily módon kirajzolódik a térség öltözködés- és divattörténetének alakulása, amelyben a megmagyarosodás külső megjelenése is helyet kapott.

Jakša Ferkov dolgozatában a Mohács környéki halászatra összpontosít, de az elcsatolt dél-baranyai falvakat is érinti. A halfogás részleteit horvát és magyar adatközlők elmondásai hitelesítik. A tanulmány a mesterség XIX-XX. századi jogi, társadalmi, természeti, sőt – a vízszabályozás révén áttételesen – a műszaki vonatkozásait is áttekinti.

Kristina Glavanić a nyugati, gradistyei horvátok vidékére kalauzol bennünket. Írása címe: *Az identitás őrzői – A szentpéterfai amatőr színjátszó társulat*. A ne-

gyedszázada működő öntevékeny művészeti csoport anyanyelvapoló, hagyományörző és önazonosság-erősítő szerepe kimagasló értéket képvisel. Ez nemcsak a tágabb környékükön, hanem az egész hazai horvát közösség körében elismert. A szentpéterfai nyelvjárás színpadra vitelével bebizonyították, hogy e dialektus szóbeli és írásos továbbéltetésének egyaránt van létjogosultsága.

Mišo Mandić saját népe, a bunyevácok néphagyományának egy sajátos vonatkozását tanulmányozta. *A rozmaring jelentőségét* világítja meg *a néphagyományban, a bunyevác rozmaringos díszalma* középpontba helyezésével. A rozmaring ott illatozik a csávolyi porták virágoskertjeinek többségében. Az örökzöld dísz- és gyógynövény falujukban betöltött szerepéről, nemzetiségenkénti jelentőségéről szól a szerző. A bunyevácoknál a rozmaring a lakodalmi, névnap, temetési szokásokban egyaránt szerephez jut.

Végh Andor – maga is kiváló dudás – *a tömlős hangszerek típusainak elterjedését vizsgálja* nemcsak a magyarországi, hanem az anyaországban és a Bácskában élő horvátok körében is. A hangszer XX. századi elterjedésének vizsgálata során csoportosítja a dudatípusokat, és térképek segítségével elemzi a baranyai területeken bekövetkezett változásokat. Az egyes hangszertípusok területi megjelenése akár társadalmi okokkal is összefügghet – derül ki a tanulmányból.

A Croatica Kulturális, Információs és Kiadói Non-profit Kft. budapesti üzemében készült kötetet színes képmelléklet zárja.

Етнографија срба у Мађарској

Gazdag anyaggal jelentkezett a szerb közösség is. Sorozatuk 7. kötetét – ahogy az elmúlt 23 évben valamennyi korábbi is – *Rusz Boriszláv* szerkesztette, lektorálta. Ő a budapesti Szerb Intézetet, a fővárosi, a kispesti és a zuglói szerb önkormányzatot nyerte meg támogatóul. Ezúttal 224 oldalon tárulnak elénk a hazai szerbség szellemi és anyagi kultúrájának mozaikkövei.

Elsőként *Lazar Terzin* tollából *a magyarországi pravoszláv szerbek népszokásairól* olvashatunk. A szerző a múlt évszázad 20-as, 30-as éveiben a budai szerb püspökség tanfelügyelőjeként készített feljegyzéseket a népe által lakott települések néphagyományairól, amelyek most kerülnek közreadásra. A jeles napok népszokásai, s a mögöttük lévő hiedelemvilág szabatos leírása fontos adalék a közösség önismeretéhez.

Đuro Franković három tanulmánnyal is szerepel a könyvben. *Varázslás, népi gyógyítás a magyarországi szerbeknél és horvátoknál* című írása a népi gyógyászáttal és ráolvasásokkal foglalkozó későbbi gyűjtők munkáját kívánja elősegíteni. A népi imádságokkal, mágikus tevékenységekkel foglalkozik, amelyekben pogány és keresztény elemek egyaránt megtalálhatóak. A másik dolgozata *a menyasszony a fehér vásznon* tematikát, a Balkánon elterjedt népszokást dolgozza fel, miszerint az új asszony, az esküvő után, az elé terített hosszú vászonszönyegen lépheti át otthona küszöbét. E szertartás is a kereszténység előtti korban gyökerezik,

s párhuzamai más földrészekben is megtalálhatók. A szerző szerint a szokás az ég és föld viszonyára utal. A könyvben harmadik Đuro Franković-írás egy *Ruzsin Milánnal készült beszélgetés az újszentiváni szerbek népi hiedelméről és mitikus lényeiről*. Ezek az alakok többnyire negatív, de részben gyógyító szerepet töltenek be. A beszámoló naptári ünnepekhez kötődő hiedelmeket, védekező és betartani javasolt eljárásokat is érint.

Dragomir Dujmov a szerb *kraljicékkal – a leánykák pünkösd királyné járásával* foglalkozik *Hercegszántón*. E tavaszi népszokás a jó termést, a háziállatok szaporodását volt hivatott szolgálni. A gyermekek ünnepi ruhában járják az utcákat, hosszú királykisasszony-dalokat énekelnek, házakba is betérve. A szerző a kötetben még egy dolgozatot közöl *A „Srpski Sion” – Szerb Sion újság, a hercegszántóiak által a szerb pátriárkához írt köszönő levele* címmel. Egy XIX. század végi konfliktust elevenít meg, amikor a magyar nyelv hivatalossá tételéből adódóan feszültség keletkezett Szántó katolikus magyar és sokác lakossága között. A sokácok a karlócai szerb püspökhöz folyamodtak védelemért, majd többségük évek múlva ünnepélyesen áttért a pravoszláv hitre. E lépéssel nemzetiséget is váltottak. Az áttérést egyengető főpaprak – hercegszántói nyelvjárásban, latin betűkkel – 1899-ben írott, 157 helyi lakos által szignált köszönőlevelet a korabeli szerb egyházi hivatalos lap közölte

Borivoj Rusz a szerb családok gyakori védőszentje, *Szent György kultuszára, a Đurđevdan szokásaira* emlékezik a deszki közösségben. A sárkányölő szent május 6-i névnapján a bánáti szerbek kora reggel templomi zászlókkal kivonulnak a mezőkre imádkozni, ahol a pap megáldja a földeket. A napnak a jó termés és az egészség érdekében több – minden évben ismétlődő – egyházi és világi mozzanata van, amelyek egy részének mágikus eredetet tulajdonítanak. Ugyanezen szerző *a deszki szerb pravoszláv temetőről* is értekezik a kötetben. A történelmi események, ahogy az élőket, a holtak nyughelyét is érintették. Rusz bemutatja a hetvenes évek előtti ravatalozás, virrasztás, sírba helyezés, valamint a halotti tor (dátya) többszöri megismétlésének menetét. A temetőlátogatások szokásrendjét jeles napokon az egyházi rendtartás is előírja.

Sasvári László az *egri pravoszláv közösségről* ír a város rács temploma kapcsán, amelybe a szerbek mellett az egyazon vallású görögök, cincárok (vlahok) és kisebb számban bolgárok, albánok is jártak. A XVIII. században hasonló pravoszláv közösség alakult Gyöngyösön, Miskolcon, Tokajban és Jászberényben is.

A *szigetvári szerb családokat* veszi számba Milan Dujmov. A XVII. század végétől néhány évtizedig a pécsi, mohácsi, dunaszekcsői és szigetvári ortodoxok külön püspökséget alkottak. A kor szigetvári pravoszláv kereskedőinek, iparosainak mintegy fele szerb, a többi görög és cincár volt. Templomuk az ötvenes években lebontás, temetőjük pedig szanalás áldozata lett. A szerző anyakönyvek, levéltári adatok alapján állította össze az egykori szigetvári pravoszláv családok névsorát, azok születési, házasságkötési és elhalálozási adataival együtt.

Mišo Mandić e kötetben egyfelől a *gabonacséplésre* emlékezik *Csávolyon, a gőzgép idején*. A 30-as éveket megidéző tanulmány a gépet, a kellékeket, a munkafolyamatot, az embert egyaránt megeleveníti. A munkamegosztásban a bandaši (szerződött emberek) között gépészek, fűtők, mázsálók, etetők, kéveadogatók, pelyvások, szalmások és kazalrakók voltak. A kemény munka az aratás idején reggel 5-től este 10 óráig tartott. A helytörténész szerző második írása *a bunyevácok slingelt ruházatához* szolgáltat *adatokat*. A slingelés többek között a csávolyi női viselet kézzel varrott díszítésmódja. A stafírungrészét képező felső- és alsóruházatot a lányok férjhezmenetelük előtt hímezték ki barátnői összejöveteleken. Mandić részletesen bemutatja az öltözék egyes darabjait.

A kötetet könyvismertetések zárják. A nyomdai munkálatok a ZiD Studio Bt. üzemében készültek.

Tanulmányok a magyarországi bolgár, görög, lengyel, örmény és ruszin nemzetiségek néprajzából

A kisebb lélekszámú hazai nemzetiségek közös néprajzi kötetét öt év után sikerült újra az olvasók kezébe adni. A mostani a kilencedik ilyen tanulmánygyűjtemény. A szorosan vett szellemi és tárgyi etnográfiai témák mellett – hasonlóan a korábbiakhoz – ezúttal is jelen van a nemzetek közötti kapcsolatok története, a tudomány- és sajtótörténet, a muzeológia. A könyvet szerkesztőként is jegyző sorozat-főszerkesztő, Székely András Bertalan ismét a nemzetiségi és magyar nyelvűség egymásmellettségére törekedett. A 160 oldalas kötet a megjelenését támogatóként segítette a Magyarországi Görögök Országos Önkormányzata.

A Kossuth-emigráció bulgáriai tartózkodása a *magyar-bolgár* kapcsolatok történetének ismert fejezete. A magyar ügyet s a menekülteket általános török rokonszenv övezte. Az akkor az oszmán birodalomhoz tartozott Sumlában (a mai Sumenben) internált „osztrák alattvalók” zöme a gyűlölt Habsburg-hatalom közönséges ügynökének tekintette Emanuel von Rössler alkonzult. Az osztrák diplomata gyűjtötte és továbbította az emigrációról s a helyi hatóságok magatartásáról szóló értesítéseket. Igyekezett vizsályt szítani a menekültek között. Mindennek addig volt valódi jelentősége, amíg Kossuth és a többi vezető további internálásának sorsa el nem dőlt. Rössler jelentései ezután megritkulnak – voltaképpen nincs miről beszámolnia. Sumlai tartózkodásának ebben a szakaszában vetette papírra városleírását. A kultúrdiplomata szerző, Arató György – a szófiai Magyar Kulturális Intézet korábbi igazgatója – *Adalék Sumla/Sumen leírásának történetéhez* című munkájában vázolja Rössler akkori jelentéseit, valamint első ízben adja közre az állomáshelyéről írt komplex útirajz formájú történelmi, föld- és néprajzi beszámolóját.

A XVII-XVIII. században a *görögök* egyre növekvő számban jelentek meg a magyar területeken is. Szívós munkával a tisztesség kereskedelem lett az a terület,

amely gazdasági sikert hozott a számukra. A közösségi élményt alapértéknek tekintették, ezért a vallás és a templom, valamint az iskoláztatás és az anyanyelv megőrzése is igen nagy jelentőségű volt az első diaszpóra görögsége számára. Szervesen beilleszkedtek a magyarországi társadalomba, amellyel az egész itteni görögség kölcsönös rokonszenvet alakított ki. A jómódú magyarországi görögség mecénásként számos magyar nemzeti fejlesztési és identitásügy, illetve szabadságküzdelem mellé odaállt, a magyarok pedig hasonlóképp támogatták a görögök anyaországának felszabadító, törökellenes törekvéseit. *Diószegi György Antal tanulmánya – a Filhellén magyar és hungarofil görög világ Magyarországon a reformkortól napjainkig* – számos tényrel, adattal támasztja alá e nemzetbarátság történetét. A művelődéstörténész görögségkutató szerző – maga is az első görög diaszpóra leszármazottja – sokoldalúan mutatja be a görögség magyarországi értékteremtő tevékenységét. Ezzel párhuzamosan saját nemzeti és ortodox hitéleti identitásukat is szolgálták, továbbá a befogadó magyarság sorskérdéseivel való nagyfokú azonosulásukat, a két ország kapcsolatrendszerének a fejlesztését.

Konrad *Sutarski* a hazai lengyel közélet és kultúra meghatározó alakja: három ciklusban volt az Országos Lengyel Kisebbségi Önkormányzat elnöke, tizenöt évig a Magyarországi Lengyeliség Múzeumának első vezetője, jeles költő, műfordító. A magyarországi lengyeliségkutatás (polonisztika) szükségleteinek, illetve lehetőségeinek körülhatárolását célozva, mostani – *A magyarországi lengyeliség múltja és jelene a tudományos kutatások tükrében* című – tanulmányában azt a kérdést járja körbe, hogy mi lehet e vizsgálatok tárgya, illetőleg mit szükséges annak tekinteni. Számba veszi, hogy mely intézmények és kutatók foglalkoztak már a szóban forgó tematikával; milyen vonatkozásban tették ezt, mely tudományág felől közelítették meg a kérdést, s minő eredményre jutottak. Megfogalmazza azt is, hogy az eddig elvégzett és közölt tudományos vizsgálatok után miféle további kutatómunkákra lenne szükség. Örömteli fejlemény, hogy megvalósultak a tevékenységi kör kibővítésére vonatkozó elképzelések, így a Magyarországi Lengyeliség Múzeuma nemrégiben – a hagyományos múzeumi feladatok ellátása mellett – a tudományos kutatóközpont szerepét is magára vállalhatta.

Az emberélet nagy fordulóihoz – születés, párválasztás és házasságkötés, halál –, az emberi lét hármas pilléréhez köthető családi ünnepek túlmutatnak az egyéni, családi jelentőségükön. A keresztelő, esküvő, lakodalom, temetés és halotti tor rítusai általában egy kiterjedtebb közösséghez – rokonsághoz, ismerősökhöz, barátokhoz, tágabb lakóközösséghez, etnikai csoporthoz – kapcsolják a társadalom alapsejtjét, a családot. Ilyen módon a családi ünnepek a társadalom kisebb közösségeinek az ünnepeit jelentik. *Krajcsir Piroska* armenológus a XVII. századi Erdélybe befogadást nyert *örmények* néprajzi hagyományai azon szeletét

vizsgálta meg, amely a családi ünnepekhez, szokásokhoz kapcsolódik. Az *Adalékok az erdélyi örmények szellemi hagyatékából (17-19. sz.)* című tanulmány írója az egyes szokások bemutatásakor fontos összehasonlításokat tesz az óhazai és erdélyi hagyományok között. A házassági rítusok ismertetése során kitér a jegyesség, a menyasszony- és vőlegénynéző, a siratóest, a kelengye és hozomány, a házasságkötés, esküvő és lakodalom kérdésköreire is.

Az I. Csehszlovák Köztársaság megszűnése, a Magyarországhoz való visszacsatlolás után a kárpátaljai *ruszinság* életében művelődési és politikai téren egyaránt jelentős korszak következett be. A vezető szerepet az ukrán- és oroszbarát irányzattal szemben a ruszinoofil mozgalom szerezte meg. A szarvasi Ruszin Kutatóintézet tudományos titkára, *Vorinka Irén* dolgozatában a *Kárpátaljai Tudományos Társaság 1941-44 közötti folklór kiadványait* vette górcső alá. Közülük négy periodika – a *Negyilja / Hét* hetilap, a *Zorja / Hajnal* című tudományos folyóirat, a kéthetente megjelent *Literaturna Negyilja* című irodalmi lap és a tanulóifjúság számára havonta kiadott *Ruszka Molodezs / Ruszin Ifjúság* képezte az elemzés tárgyát. A Társaság kiadásában a *Literaturno-Naukova Biblioteka / Irodalmi és Tudományos Könyvtár* és a *Gyitocsa Biblioteka / Gyermekkönyvtár* című könyvsorozatok keretében, közel száz tudományos és szépirodalmi kötet jelent meg. Az összefoglaló külön értéke, hogy a Társaság akkori kiadványaiból a szerző egy jellemző népmese ruszin és magyar változatát is a mai olvasó elő tárja.

A könyv műszaki szerkesztése *Tóth Zoltán* révén a Nyíregyházi Egyetem Turizmus- és Földrajztudományi Intézetében, a nyomdai kivitelezés pedig a *TKK Kereskedelmi Kft.* debreceni üzemében készült.

A horvátok, a szerbek, valamint a kisnemzetiségek közös néprajzi kötete elsődleges támogatója az *Emberi Erőforrások Minisztériuma* volt. Valamennyi ismertett kötet beszerezhető a Magyar Néprajzi Társaság irodájában, a Néprajzi Múzeum épületében.

Meggyőződésünk, hogy a magyarországi nemzetiségek immáron 41 éve megjelenő néprajzi kiadványszorozata különös értéket képvisel. Azokban, akik rászánják az időt a tanulmánykötetek elolvasására, szándékunk szerint erősödhet a Kárpát-medence – tágabban Közép- és Kelet-Európa – népei sorközösségének, egymásra utaltságának és termékeny egymásra hatásának tudata.

Egyetérthetünk *Eperjessy Ernő* néprajzkutató – évtizedekig a sorozat főszerkesztője –, gondolatával: „*Negyven esztendő több is, mint egy átlag emberöltő. Súlyát akkor érezzük, mikor az első kötetekbe belelapozunk. Több szerkesztő, szerző, adatközlő sajnos már nincs közöttünk. Az általuk kutatott anyag sehol sem lelhető fel. Tanulságai arra intenek, hogy a jelen számára is vannak feladataink. Bízunk benne, hogy A magyarországi nemzetiségek néprajza a jövőben is megkapja a neki járó figyelmet, sorozatainak folytatása lesz és a fél évszázados jubileumát is megéri.*”

Székelly András Bertalan